

Pendul 7 Haziran

Emin Reşah

2020-06-08 00:16:40+0300

Nişanyan'ın memurlarla ilgili yazısını okudum. Nedir bu memur nefreti? Sende de var biraz.

Bu minvaldeki yazıları onun gibi birinin yazmasından memnun değilim ama doğru söylüyor. *Nefret* demeyelim de *mümkün mertebe uzak durmayı tercih etmek* diyelim. Yazıda söylenenlerin çoğu doğru geldi, bunu itiraf etmek gerekiyor. *bu savaşta* sanırım benim tarafım da *maalesef* bu adamın tarafı.

Ekseni neden memurluk olarak belirliyorsun ki? Din değil, dil değil, gelenek değil, devlet değil, toplum değil de... memurluk? Bu ne kadar fark yaratabilir.

Memurluk çünkü yazıda da söylediği gibi *beyin hasarına* yol açıyor. Taleb'in bir sözü vardı, *bir insan sınırları belli bir alışveriş dışında bir yerden para alıyorsa, orada kölelik vardır* diye. Memurluk da modern zamanların köleliği. Bir insan alternatifleri ölçüsünde özgürdür ve memurluk da başlarda değilse de, ilerleyen yıllarda *öğrenilmiş çaresizliğe* dönüşür. İnsanlar aldığı maaş, gittiği iş ve maaşa uygun yaşama üzerinden *üçgenine* o kadar alışır ki başka bir hayatın mümkün olduğunu unutur. Dünyası belli bir kurallar manzumesini arıza çıkarmadan uygulamaya dönüşür. Yazıdaki *kuralları uygulamayanlara kızma* konusunu ben de bizzat yaşadım, kızılan taraftayım tabii, *neden öyle davrandığı anlaşılamayan* tarafta.

Boşanma esnasında.

Evet, boşanma esnasında, mesela. Çocuklar için nafaka bağlandı, *özel okula gidiyorlar* diye biraz da yüksekçe bir nafaka. Çocukların hangi okula gittiğini velileri olmadığım için ben belirleyemiyorum ama okul paralarından ben sorumluyum. Buradaki tuhaflığı *kural böyle, ödeyeceksin* kafasına ikibuçuk senedir anlatamadım. Ben çocukların hangi okula gittiklerini belirleyemiyorsam, nafakalarından da sorumlu olamam, hangi kıyafetini giydiklerini bana sormuyorsan, bunun için de benden para alamazsın. Zaten kıyafetlerini alıyorsam, bunun için benden ayrıca para talep edemezsin. Ha, bilmiyorum, genel olarak erkekler böyle durumlarda çocukları ortada bırakıyor olabilir, bizim kanunlarımız ve kadınlarımız da zaten ona teşvik ediyor ama neden hukukun *özü* ve çocukların iyiliği değil de, bir takım basmakalıp kurallar geçerli? Mahkemeye zamanında dedim ki *bu çocukların okulları aynı kalsın*,

okul parasını ödemeyi kabul ediyorum ama mahkeme bana eski okul ücretinden daha az bir nafaka yazdı, anneleri çocukları nereye gönderirse kendi bilir, okul ücretinden de sen sorumlusun dedi.

Ödemedin?

Ödememeye hala çalışıyorum ve çalışacağım, tabii ki. Arada bir icra ceza davası açıyor, polislerin yılgınlığını görüp, kendi halime şükredip, parayı *inşallah bir işine yaramaz* diyerek ödeyip devam ediyoruz. Bunu anlatmaktaki maksadım da, şuradaki basit *belirlemediğim okulun parasını neden ben ödüyorum?* sorusunu bile anlayacak kapasiteden uzak insanlar, iş *kurallara uymak* olunca böyle etrafa ahkam kesen, topluma ayar veren birilerine dönüşüyorlar. Bunlar da *özde* böyle değiller, benim gibi insan bunlar da, annelerinden memur doğmamışlar. Sonradan oluyorlar. Demek ki *bürokrasi* dediğimiz şey bu gibi insanların üretim mekanizması.

Neden böyle sence?

Kolay çünkü. Sınırları belirli bir hayat. *Şu saatten şu saate kadar şu masada oturup şu kağıtlara ve bu ekrana bakıp, buraları imzalayacaksın.* Kurallar var, onları uygulamakla yükümlüsün. Daha başka bir şey yok hayatında, *girip bir oda dolusu yarı maymun ergeni fazla hasar vermeden kırkbeş elli dakika oyalayacaksın.* Bazı adımları zor olabilir, ergenler de insan kategorisine giriyor mesela, ama işin geneli zor değil, sabah git, akşam gel ve emekliliğinin dolmasını bekle. Olabildiğin kadar ortalama ve silik olup, çıkıntılık da yapmazsan zaten seni atmazlar. Bürokrasinin çarklarında minik bir dişli olarak risk almış ve bedelini kötü ödemiş çoğu insandan daha rahat yaşarsın.

Mantıklı görünmüyor mu? İnsanlar neden tek bir hayatlarını ne olacağı belirsiz, aç, sefil, hasta kalıp kalmayacakları belirsiz maceralarda tüketsin?

Mantıklı tabii. Memur olan için gayet mantıklı. Ben bireylerin mantığını sorgulamıyorum zaten. *Memur olmak* çoğu alternatif hayata göre daha iyi, stabil, sağlıklı. Bununla beraber *biz dışarıdakiler* hem onları besleyip, hem de ukalalıklarına, vurdumduymazlıklarına, kötürüm ve kötücül kurallarına tahammül etmek zorunda değiliz. Bu devletin (ve diğer devletlerin) bürokrasisi ekonomik hareketin %70'ini doğrudan ve dolaylı vergilerle sömürüyor. Para kazanırsam devlete borcum var, para kaybedersem devletin bana bir faydası yok, risk alır, şirket kurar, ticaret yaparsam, kar edince %20 kurumlar vergisi, %8-18 kdv, %bilmemkaç *muhtasar* namı altında *köle çalıştırma vergisi*...

Köle çalıştırma vergisi mi?

Çalışanların gelir vergisi de *kaynakta* kesiliyor, onları çalıştıran ödüyor. Kağıt üzerinde bu insanlara ödediğimiz ücretin gelir vergisi ama para hiç ceplerine girmediği için, devlet birini çalıştırınca beni borçlu çıkarıyor. Eskiden köle başına bir vergi vardysa, şimdi *kölenin geliri* başına bir vergi var. Gayet adil. Değerli kölelerden çok vergi, değersiz kölelerden az vergi alıyor devlet. Çoğu da *bizim kölemizin değeri asgari değerde* diyor, az vergi ödemek için. Maaş ödediğim

birinin *vergisi* de boynuma borç. Sigortası da öyle. Bu insanlar demek ki kendilerine bırakılsa ne sağlık sigortası yaptıracaklar, ne vergi ödeyecekler, devlet de suyun başında durup bunları kaynakta kesiyor.

Daha efektif bir çözüm tabii. 30 milyon çalışandan ayrı ayrı vergi almaya çalışmakla 1 milyon işletmeden vergi almaya çalışmak aynı şey değil. Ayrıca işletmelerin *haczedilebilir* kaynakları var, çalışan aldığı yer, vergi ödemez, sigorta da yaptırmazsa neresine haciz gönderebilirsin? Hapse atsan bile ne yapacak bu adam, safi masraf.

Bürokrasi de onun için hep *tuttuğunu öpüyor*. Ama ahtapot gibi, maşallah, mümkün değil kurtulamıyorsun. Bir noktada hepimiz zaten bu bürokrasinin doğrudan değilse, dolaylı kölesine dönüşüyoruz, onun istediği kadar çalışabilir, onun istediği kadar harcayabiliriz, kuralları o koyuyor, verginin ne olması gerektiğini bana sormuyor, bana sormadığı birsürü saçma iş yapmış, masrafını gelip vergileri artırarak benden çıkarıyor. Tek kritik konu benim çalışmayı bırakacak noktada olup olmadığım. Bürokrasinin derdi sağılmaya devam etmem, yoksa bunun ahlaki tarafı pek de umurunda değil. Bu oyunda hepimiz bir takım piyonlar veya sağılan inekleriz işte.

Hayatın karmaşıklaşmasıyla ilgili değil mi bu? Kendine dağ başında bir köy bulup, ekip biçip, devletin ahtapot kollarından uzakta yaşayabilirsin. Buna benzer bir hayatı, diyelim sadece nakit çalışarak ve mecbur olmadığın hiçbir bürokratik kuruma kaydolmayarak da yaşayabilirsin.

Ama büyüyemezsin. Tek başına çalışırsın, üç beş kişi de ortak iş yapabilirsin ama yüz kişiyi bu şekilde çalıştıramazsın. Sisteme dahil olmak zorundasın. Tabii ki tek başına yaşamın mümkün ama sistem yollarını yapıyor, nimetlerini de sunuyor. Hastalandığında hangi doktora gideceksin, *sadece nakit çalışan doktor* pahalı, hastaneye gidersen ücret ödemiyorsun ama devletin sistemine dahil olmuş olman lazım.

E, işte, hayatın karmaşıklığı değil mi sebep o zaman? Bürokrasiden neden şikayet ediyoruz? Hastalık çıktı, kuralların değiştirilmesi gerekti, bu kuralların kendi kendine uygulanması mümkün değildi, sokak başında tim kurup, maske takmayı dövmeyiz. Yani bugün bürokrasi de geçmişin bulduğu bir çözüm, önemli sorunları halletmek için büyümen gerekiyor ve her çıkan krizden büyüyerek çıkmış, tabii ki. Çünkü krizler daha sağlam olanlara yarar. Devlet de bir ülkedeki en sağlam kurum. Her krizde biraz daha büyümüş.

Sonunda kendisi bir hastalık haline gelmiş veya bir organizma. Söylediklerin doğru, tabii ki bürokrasinin bu kadar büyümesinin sebebi hayatın karmaşıklaşması ve insanların büyük topluluklar halinde yaşaması. 20 haneli bir köyde bürokrasiye gerek yoktur, 20 milyonluk şehirde ise elzemdir. İnsanların tanıyabileceği, stabil sosyal ilişki kurabileceği insanların matematiksel bir sınırı var, 150 kişi. Bu sayıyı geçince *kural üretmek* durumundayız, bürokrasi de bundan dolayı gerekli. Bununla beraber buradaki arıza, sanırım, *bürokrasinin ürettiği insan tipi* oluyor daha çok.

Herkesin *köleleşmesi* seni neden rahatsız ediyor? Hepimiz memur olsak ne olur? Özgürlük şimdiye kadar sana ne getirdi de, bu kadar vazgeçilmez buluyorsun?

Birincisi bu yazıyı *bir kişi* yazdığına göre, *birey olmak* onun için önemli. Tabii ki kainatın en önemli meselesi benim özgürlüğüm değil, ancak benim varlıktan isteyebileceğim şeylerin en önemlilerinden biri bu. İnsanlar *hayatımız bir tane, aç kalarak geçiremem* diye düşündüğünde haklı oluyorsa, benim de *hayatım bir tane, düşüncemi yok ederek geçiremem* diyebilmem lazım. İkincisi ise daha *gayribencil*. Bürokratik mekanizmaların hayat gibi dinamik sistemleri hakıyla yönetebileceğine inanmıyorum. Hepimiz Sovyetlerdeki gibi *memur* olsak sistem çöker. Sistemin yaşaması ancak dışarıdaki dinamik mekanizmaları sömürmesine bağlı. Bunun sebebi de o çok sevdikleri bürokratik kuralların aslında o kadar da düşünülmüş kurallar olmaması, hayatın karmaşıklığının altından kalkacak kurallar yazıp, bunları uygulayabilme imkanımız yok. Bürokrasi mantıken kendi kurallarını en aptal, en iş bilmez elemanına göre yazmak zorunda. Aksi halde işleyemez. Bu da tüm sistemin aptallaşmasına sebep oluyor ve nihayetinde sistem aslında kendini besleyebilen bir organizma değil, birilerinin onu beslemesi ve onun da tepeden sağa sola kurallar yazıp, *yargı dağıtması* gerekiyor.

Lazım değil diyemiyorsun ama?

Lazım değil diyemiyorum çünkü lazım. 7 milyarlık dünyayı 7 kişiyi yönetir gibi yönetemezsin ama insanlardaki ve dolaylı olarak kurumlardaki aptallaşmanın önüne bir ölçüde geçebilirsin. Onun için mesela memuriyet süresinin sınırlandırılması gerektiğini düşünüyorum, veya memurların yarım gün çalışıp...

Yarım gün de hava almalarını?

Yarım gün de bir meslek sahibi olup bunu uygulamalarını. Hayatında laf üretip, imza atmak dışında hiçbir iş yapmamış insanların, en azından bir el işi yapıp, satıp o konumlarının dünyadaki tek yaşam biçimi olmadığını öğrenmeleri iyi olurdu. Bugünkü düzende bu mümkün olmuyor.

Bir de, mesela, daha gönüllü organizasyonlar olabilir sanırım.

Eh, evet. *Tam zamanlı memuriyetin* sınırlandırılması, hayli ender bulunan ve izah edilmesi gereken bir şey olması lazım. Ben saçma sapan vergiler vereceğime her gün iki saatimi veya haftada bir günümü, bir devlet dairesinde çalışarak, hem insanların işlerini yapıp, hem bir şeyler öğrenerek geçirebilirim. Madem devlet *hepimizin*, neden bazı insanların bazı insanları sömürmesine dönüşmek zorunda bu konu?

Her hafta bir gününü devlet dairesinde geçirsen, köleleşmezsin, belki de ondan.

Tabii ki.